

ДИНАМІКА ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ КОРІВ ЧОРНО-РЯБОЇ ХУДОБИ В ПОЛІСЬКІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

За матеріалами ДКПТ досліджено динаміку корів чорно-рябої породи, використаних в поліській зоні України протягом 50-60 років. Встановлено що, пороодоутворювальні процеси при створенні поліської популяції чорно-рябої породи характеризуються інтенсивним використанням генетичного потенціалу тварин зарубіжної селекції, які визначали на певних етапах розвитку її породну, лінійну і генотипову структуру.

Ключові слова: чорно-ряба, поліська зона, корови, лінія, генотип, порода.

Чорно-ряба порода великої рогатої худоби формувалася в Україні, і в поліській зоні зокрема, упродовж 20 століття з використанням генетичного потенціалу багатьох порід чорно-рябого кореня [1, 2, 3, 4, 5]. Лише протягом останніх 55 років в господарствах і племпідприємствах поліської зони використовувалися тварини остфризської, голландської, шведської, естонської, німецької, датської, голштинської та інших споріднених чорно-рябих порід, які відрізняються за генетичним потенціалом молочної продуктивності. Тому дослідження динаміки генеалогічної структури чорно-рябої молочної худоби в поліській зоні України, зокрема за лінійною належністю корів, заслуговує на особливу увагу

Мета досліджень. Вивчення динаміки генеалогічної структури чорно-рябої молочної худоби в поліській зоні України протягом 50-60 років, зокрема за лінійною належністю корів.

Матеріал і методика досліджень. Матеріалом досліджень слугувала інформація на 4086 корів чорно-рябої породи, які записані до Державних книг племінних тварин, які використовувалися при створенні поліської популяції великої рогатої худоби чорно-рябої породи в господарствах Волинської, Житомирської і Рівненської областей.

Належність тварин до ліній і споріднених груп визначали за інформацією про батьків (за лінією батька).

Інформацію на корів, які народилися за останні 60 років, досліджували у динаміці з інтервалом 10 років.

Результати досліджень. У післявоєнний період в господарствах поліської зони було записано до ДКПТ 4086 корів чорно-рябої породи.

Чисельність корів в господарствах, які належать зазначеному періоду, використовувалась часом нерівномірно. Було занесено у Державну книгу племінних тварин кращих корів по Волинській області 624 голови, або 15,3%, по Житомирській відповідно 1230 голів або 30,1%, Рівненській – 2232 або 54,6%.

Обстежені корови належали більше ніж до 7 порід чорно-рябого кореня (табл.1) та численних варіантів їх поєднання.

Більшість обстежених корів належали до української (74,0%), голландської (7,1), естонської (6,1), голштинської (4,5), російської (4,4), датської (1,8), німецької (1,8%) чорно-рябих порід.

Таблиця 1

Належність обстежених корів до порід

Породи чорно-рябі	Роки народження							Разом	
	до1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	гол.	%

Українська	13	58	707	1511	657	76		3022	74,0
Голландська		1	137	148	5			291	7,1
Естонська		22	170	57				249	6,1
Голштинська				6	179			185	4,5
Російська	9	5	164	2				180	4,4
Датська				56	16			72	1,8
Німецька	12			1	62			75	1,8
інші		2		10				12	0,3
Всього	34	88	1178	1791	919	76	0	4086	100

Використання декількох споріднених порід чорно-рябого кореня супроводжувалося численними варіантами їх поєднання, тому поголів'я поліської зони України представлено не лише чистопородними тваринами, але й двопородним їх поєднанням (табл.2).

Таблиця 2

Генотипи обстежених корів (частка порід в структурі генотипу)

Генотипи	Роки народження							Разом	
	до 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	гол	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Українська, чп	13	50	291	517	160	11		1042	25,5
У х Е, разом		8	296	680	253			1237	30,3
$\frac{3}{4}$ У1/4Е		3	80	230	57			370	9,0
$\frac{1}{2}$ У1/2Е		4	192	434	191			821	20,1
$\frac{1}{4}$ У3/4Е		1	26	19				46	1,1
У х ГО, разом			133	255	96	10		494	12,1
$\frac{3}{4}$ У1/4ГО			7	15	40	1		63	1,5
$\frac{1}{2}$ У1/2ГО			105	239	47	9		400	9,8
$\frac{1}{4}$ У3/4ГО			16	4	11			31	0,7
У х Г, разом				53	129	54		236	5,8
$\frac{3}{4}$ У1/4Г					39	32		71	1,7
$\frac{1}{2}$ У1/2Г				47	84	17		148	3,6
$\frac{1}{4}$ У3/4Г				6	6	5		17	0,4
Інші поєднання		2	2			1		5	0,1
Разом	13	60	722	1505	638	76		3014	73,8
Російські, чп	9	5	140	10				164	4,0
Р х ГО, разом			3	2	6			11	0,2
$\frac{3}{4}$ Р1/4ГО			1		5			6	0,1
$\frac{1}{2}$ Р1/2ГО			2	2	1			5	0,1
Інші поєднання			1	1	5			7	0,2
Разом	9	5	144	13	11			182	4,4

Продовження таблиці 2

Голштинська, чп				6	185			191	4,7
Естонська, чп		22	175	59				256	6,3
Голландська, чп		1	137	150	5			293	7,1
Німецька, чп	12			1	64			77	1,9
Датська, чп				57	16			73	1,8
Всього	34	88	1178	1791	919	76	0	4086	100

Примітка: Породи: Голландська – ГО; Голштинська – Г; Естонська – Е; Німецька – Н; Російська – Р; Українська – У.

Найбільша частка спадковості в генотипі обстежених корів належали естонській –

1237 (30,3%), голландській – 494 (12,1), голштинській – 236 (5,8%) породам.

Ще більшою різноманітністю характеризуються обстежені корови за належністю до ліній (таблиця 3).

Таблиця 3

Належність обстежених корів до ліній і споріднених груп

Назва лінії, спорідненої групи	Роки народження							Разом	
	до 1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	гол	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Створені в Україні									
Ділле Готфріда КГ-56			26	14				40	1,0
Веттермана ХГ-24			12					12	0,3
ласса КГ – 40			6	1				7	0,2
Дурка КЧР-144			3	20				23	0,6
Атлета ЛВЧР-379					10			10	0,2
Пантера-691				3	10			13	0,3
Принца Роланда ХГ-23			25	18				43	1,1
Футо ЛВГ			1	1	5			7	0,2
Тісна ЛВЧР-438					10			10	0,2
Маркуса 43893 КЧП-379					5			5	0,1
Інші лінії		1	7	11				19	0,4
Всього		1	80	68	40			189	4,6
Створені в Росії									
Нордштейна ОМГ-140			11					11	0,3
Лукомора ОМЧ-4			3					3	0,1
Трувера ЛДГ-81			3		2			5	0,1
Орла 1428 МГ-2039			5					5	0,1
Братка ЛВГ-68			21					21	0,5
Всього			43		2			45	1,1
Створені в Естонії									
Ліндберга Н-2363		12	50	53	4			119	2,9
П'ярта Н-2505		7	43					50	1,2
Неро ЕСНФ-173-4903		5	37	21				63	1,5
Хероса Н-4394		4	19					23	0,6
Роорда Кеес ЕСНФ-971			28	35	1			64	1,6
<i>Продовження таблиці 3</i>									
Ірися ЕСНФ-1033		1	34	185	2			222	5,4
Едісона ЕСНФ-801			71	10				81	2,0
Воотера ЕСНФ-1160			5	60				65	1,6
Амара ЕСНФ-159			1	24	4			29	0,7
Піккера ЕСНФ-1205			8	13				21	0,5
Франса ЕСНФ-2602			3	9	78			90	2,2
Катса ЕСНФ-1210			36	4				40	1,0
Космоса ЕСНФ-1155			12					12	0,3
Лінаса		2	20					22	0,5
Кахура		3	24					27	0,7
Створені в Естонії									
Утенмарка 37062 ЕСНФ-2072				4				4	0,1

Інші лінії		1		4				5	0,1
Всього		35	391	422	89			937	22,9
Створені в Швеції (шведські)									
Рейнтса R-25024		1	24	12				37	0,9
Рікуса R-25415			27	14	9			50	1,2
Кляйне Адема R-21047			4					4	0,1
Габе 21046			13					13	0,3
Всього		1	68	26	9			104	2,5
Створені в Голландії									
Аннаса Адема 30587			302	726	152	8		1188	29,1
Хільт'еса Адема 3710			88	188	160			436	10,7
Рудольфа Яна 34558			18					18	0,4
Роттердам Пауля 36498			8					8	0,2
Ніко 31652			7	4				11	0,3
Рут'еса Едуарда 31646			43					43	1,1
Сіккема 26079			11					11	0,3
Бонтіеса Адема 24674			21	48	2			71	1,7
Доуве 41204			4	4				8	0,2
Адема 25437			16	42				58	1,4
Яна 29845			12					12	0,3
Константина Франса 906			11	15				26	0,6
Ольдамстер Адема				1	19	7		27	0,6
Всього			541	1028	333	15		1917	46,9
Створенні в США (голландські)									
Віс Айдіала 933122					30			30	0,7
Віс Бурке Айдіала				17	102			119	2,9
Монтвік Чіфтейна 95679				16	73			89	2,2
Рефлекшен Соверінга 198988				54	28	5		87	2,1

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розейф Сітейшна 267150				3	6	25		34	0,8
Елевейшна					15	13		28	0,7
Чіфа					19			19	0,5
Астронавт Мака				3	7			10	0,2
Інка Супрім Рефлекшена					8	3		11	0,3
Паламар Бутмейкера					1			1	0,0
Фонд Мета					6			6	0,3
Осбердейль Айвенго					7	1		8	0,2
Барона 307369				23	1			24	0,6
Селінг Трайджун Рокіт 252 803				3	66	1		70	1,7
Розейф Шемрок Персеуса 210599					6			6	0,1
Романдейл Рефлекшн Маркіза					6			6	0,1
Сейлінг Рокмена 275932					33	6		39	0,9
Всього				119	414	54		587	14,4
Інші лінії	34	51	25	128	32	7		307	7,5

Всього	34	88	1178	1791	919	76		4086	100
--------	----	----	------	------	-----	----	--	------	-----

Обстежені корови, які використовувались у господарствах поліського регіону, характеризуються складною генеалогічною структурою. Вони належали до більш як 60 різнотипових ліній (генеалогічні, формальні, заводські) і споріднених груп.

Більшість корів належали до голландських (1917 голови, або 46,9%), голштинських (587 і 14,4), естонських (937 і 22,9), українських (189 і 4,6), шведських (104 і 2,5) та російських (45 і 1,1) ліній.

Найпоширеніші в регіоні голландські лінії Аннаса Адема 30587 (1188 голів, або 29,1%), Хільтєса Адема 3710 (436 голів, або 10,7%), Бонтєса Адема (71 голів, або 1,7%), Адема 25437 (58 голів, або 1,4%), Рутєса Едуарда 31646 (43 голів, або 1,1%). В основному таких тварин використовували починаючи з 60-х по 80-ті роки минулого століття.

Серед голштинських ліній найпоширеніші – Віс Бурке Айдіала 1013415 (119 голів, або 2,9%), Монтвік Чіфтейна 95679 (89 і 2,2) та Рефлекшен Соверінга 198998 (87 і 2,1).

До естонської селекції належать лінії Іриса ECHF-1033(222 голови, або 5,4%), Ліндберга H-2363 (119 і 2,9), Франса ECHF-2602 (90 і 2,2), Едісона ECHF-801 (81 і 2), Воотера ECHF-1660 (65 і 1,6), Роорда Кеес ECHF-97 (64 і 1,6), Неро ECHF-173-4903 (63 і 1,5).

2090 обстежених корів, або 51,2%, отримано при "чистопородному" розведенні, тобто в межах однієї чорно-рябої породи, 1996 (48,8%) – шляхом "схрещування" порід чорно-рябого кореня. Більшість тварин отримана шляхом кросу ліній – 2918 гол., або 71,4%.

Висновки. Породоутворювальні процеси при створенні поліської популяції чорно-рябої породи характеризуються інтенсивним використанням генетичного потенціалу тварин зарубіжної селекції, які визначали на певних етапах розвитку її породну, лінійну і генотипову структуру. Поряд з чистопородним розведенням споріднених чорно-рябих порід цей процес супроводжувався широкомасштабним схрещуванням чорно-рябих бугаїв-плідників з маточним поголів'ям місцевих порід: білоголової української, симентальської та червоної польської.

Література

1. Класен Х.І. Чорно-ряба порода / Х.І. Класен, М.С. Пелехатий // Племінна робота з породами великої рогатої худоби. – К.: Урожай, 1970. – С. 185–226.
2. Невада В.Ю. Чорно-ряба порода / В.Ю. Невада, М.С. Пелехатий // Скотарство: підруч. / за ред. В.Ю. Невади. – К.: Урожай, 1979. – С. 14–26.
3. Пелехатий М.С. Особливості породоутворювального процесу у відкритій породній популяції молочної худоби / М.С. Пелехатий, Л.М. Гунтік, В.В. Кобернюк // Вісник ДАЕУ. – 2007. – №1. – С. 106–116.
4. Пелехатий Н.С. Совершенствование черно-пестрого скота на Украине / Н.С. Пелехатий // Животноводство. – 1975. – №1. – С. 13–17.
5. Щербатий З.Є. Аналіз генеалогічної структури стада корів української чорно-рябої молочної породи / З.Є.Щербатий, Ю.Г.Кропивка, С.Й.Кропивка // Біологічні і технічні аспекти виробництва та переробки продукції тваринництва в контексті євроінтеграції: мат. між.наук.-прак.конф.,присвяченої 90-річчю Подільського ДАТУ 21-23 травня 2009. - Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 186-187.

References

1. Klasen Kh.I. Chorno-ryaba poroda / Kh.I. Klasen, M.S. Pelekhatyy // Pleminna robota

-
- z porodamy velykoyi rohatoyi khudoby. – K.: Urozhay, 1970. – S. 185–226.
2. Nevada V.Yu. Chorno-ryaba poroda / V.Yu. Nevada, M.S. Pelekhatyy // Skotarstvo: pidruch. / za red. V.Yu. Nevady. – K.: Urozhay, 1979. – S. 14–26.
 3. Pelekhatyy M.S. Osoblyvosti porodoutvoryuval'noho protsesu u vidkrytiy porodniy populyatsiyi molochnoyi khudoby / M.S. Pelekhatyy, L.M. Huntik, V.V. Kobernyuk // Visnyk DAEU. – 2007. – #1. – S. 106–116.
 4. Pelekhatyy N.S. Sovershenstvovanye cherno-pestroho skota na Ukrainy / N.S. Pelekhatyy // Zhyvotnovodstvo. – 1975. – #1. – S. 13–17.
 5. Shcherbatyy Z.Ye. Analiz henealohichnoyi struktury stada koriv ukrayins'koyi chorno-ryaboyi molochnoyi porody / Z.Ye.Shcherbatyy, Yu.H.Kropyvka, S.Y.Kropyvka // Biolohichni i tekhnichni aspekty vyrobnytstva ta pererobky produktsiyi tvarynnytstva v konteksti yevrointehratsiyi: mat. mizh.nauk.-prak.konf., prysvyachenoyi 90-richchyu Podil's'koho DATU 21-23 travnya 2009. - Kam"yanets'-Podil's'kyu, 2009. – S. 186-187.
-

УДК.636.082.11.31

ДИНАМИКА ГЕНЕАЛОГИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ КОРОВ ЧЕРНО-ПЕСТРОГО СКОТА В ПОЛЕССКОЙ ЗОНЕ УКРАИНЫ / Кобернюк В.В.

По материалам ГКПЖ исследована динамика коров черно-пестрой породы, использованных в полесской зоне Украины в течение 50-60 лет. Установлено, породообразовательные процессы при создании полесской популяции черно-пестрой породы характеризуются интенсивным использованием генетического потенциала животных зарубежной селекции, которые определяли на определенных этапах развития ее породную, линейную и генотипическую структуру.

UCC 636.082.11.31

DYNAMICS GENEALOGICAL STUCTURE COWS BLACK AND WHITE CATTLE IN POLISSYA UKRAINE / Kobernyuk V.

Information from National Records of Pedigree the dynamics of black and white cattle breed used in Polissya Ukraine for 50-60 years. It is established that porodoutvoryuvalni processes when creating Polessie population of black and white rocks are characterized by intensive use of animal genetic potential foreign selection, which was determined at certain stages of its waste, linear and genotypic structure.

*Рецензент: Бурлака В.А., доктор с.-г. наук, профессор
Житомирський національний агрокологічний університет*